

Đa nguyên chính trị, đa đảng đối lập và giấc mơ dân chủ của phương Tây

TS. NGUYỄN VĂN HẠNH

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: nvhanhbc@gmail.com.

Nhận ngày 9 tháng 8 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 9 năm 2023.

Tóm tắt: Phương Tây đứng đầu là Mỹ thường xuyên chỉ trích các thể chế nhất nguyên, một đảng lãnh đạo là độc tài. Nhưng đa nguyên chính trị, đa đảng đối lập có phải là "giấc mơ" hồng của dân chủ? Chúng ta cần nhìn nhận vấn đề này từ nội tại của các quốc gia phương Tây.

Từ khóa: đa nguyên chính trị, đa đảng.

Abstract: The Western countries, led by the United States, often criticize single-party systems or one-party leadership as authoritarian. But is political pluralism, multiparty system truly the "rosy dream" of democracy? We need to examine this issue from within Western nations.

Keywords: political pluralism, multiparty.

Ai đại diện cho người lao động?

Ở các nước tư bản, giới chủ (giai cấp tư sản) là tầng lớp có thế lực nhất trong xã hội. Bằng sức mạnh kinh tế của mình, họ thiết lập được những liên kết chặt chẽ nhất với giới tinh hoa đang nắm giữ thể chế trong hệ thống chính trị. Mặt khác, giới tinh hoa phần lớn đều xuất thân từ giới thượng lưu giàu có trong xã hội, hoặc nếu từ tầng lớp thấp hơn thì cũng phải đạt tới trình độ tự giác tuân theo và phụng sự những giá trị được thiết lập bởi giai cấp thống trị trong xã hội. Do vậy, ở các nước tư bản chủ nghĩa (TBCN) dù đa đảng đối lập nhưng đều là đảng của giai cấp tư sản.

Ở Mỹ, từ lâu đã hình thành chế độ hai đảng: Đảng Dân chủ và Đảng Cộng hòa, đại biểu cho quyền lợi của những tư bản lũng đoạn, thay phiên nhau nắm chính quyền và là hai đảng đối lập hợp pháp. Đảng Cộng sản được thành lập ở Mỹ năm 1919 tại Chicago, đại diện cho giai cấp công nhân, nhân dân lao động Mỹ. Đảng này từng có ảnh hưởng sâu rộng ở Mỹ và có một vai trò nổi bật trong phong trào lao động từ thập niên 20 đến 40 của thế kỷ XX, thành lập phần lớn các nghiệp đoàn công nghiệp chính của Mỹ. Đầu năm 1920,

đảng Cộng sản phải hoạt động trong tình trạng bất hợp pháp. Năm 1944, Đảng Cộng sản Mỹ bị khủng hoảng nghiêm trọng cho đến tháng 7/1945 mới được khôi phục lại. Nhưng đến những năm 50 - 60 của thế kỷ XX, Đảng Cộng sản Mỹ bị truy nã do các đạo luật phản động, nhất là đạo luật của nghị viện cấm đảng cộng sản hoạt động với tư cách tổ chức chính trị. Tồn tại ở một nước được mệnh danh là "dân chủ", "nhân quyền", nhưng thực tế, Đảng Cộng sản Mỹ đang bị bóp nghẹt bởi nền "dân chủ", "nhân quyền" ấy.

Ở Anh, Đảng Bảo thủ thành lập năm 1867, đại diện lợi ích của tầng lớp tư bản độc quyền và tầng lớp địa chủ quý tộc. Chính phủ Bảo thủ công khai thực hiện đường lối bảo đảm quyền lợi cho giới độc quyền, giảm bớt chi phí nhà nước và giảm chi phí cho những vấn đề xã hội cần thiết. Đảng Tự do được thành lập năm 1877, đảng đại diện cho lợi ích của các tầng lớp tư sản vừa và nhỏ. Đảng Tự do thực hiện liên minh với Đảng Bảo thủ để lập chính phủ mới 2010-2015. Công đảng thành lập năm 1900, là tổ chức của những người có xu hướng cải lương - xã hội, chủ trương đấu tranh bảo vệ lợi ích của giai cấp tư sản và chế độ tư bản. Ở

nước Anh cũng có Đảng Cộng sản thành lập năm 1920, Đảng Cộng sản Anh đại diện cho giai cấp công nhân Anh, tuân theo Cương lĩnh "Con đường nước Anh tiến tới chủ nghĩa xã hội", tuy nhiên từ khi thành lập đến nay Đảng Cộng sản Anh chưa bao giờ trở thành đảng cầm quyền hoặc tham chính.

Hiện nay, ở Pháp các đảng phái chính trị với tên gọi khác nhau, tập hợp thành 2 phái tả (tả, trung tả, cực tả) và hữu (hữu, trung hữu và cực hữu). Trong đó có 3 đảng lớn là: Đảng Xã hội, Đảng Cộng hòa, Đảng Mặt trận quốc gia. Đảng Cộng sản Pháp thành lập tháng 12/1920, đóng vai trò tích cực trong việc thành lập Mặt trận bình dân Pháp vào năm 1935. Tháng 6/1936, Đảng Cộng sản Pháp và Tổng Liên đoàn lao động Pháp đã tổ chức cuộc bãi công lớn, buộc chính phủ L. Blum thông qua một số đạo luật có lợi cho những người lao động. Trong những năm 1936-1939, Đảng Cộng sản Pháp lãnh đạo phong trào chống chủ nghĩa phát xít, chống nguy cơ chiến tranh, bảo vệ hòa bình. Tháng 9/1939, Chiến tranh thế giới lần thứ II bùng nổ, chính phủ Pháp cấm Đảng Cộng sản Pháp hoạt động. Đảng chuyển sang hoạt động bí mật và tổ chức nhân dân kháng chiến chống phát xít Đức xâm lược. Chiến tranh thế giới lần thứ II kết thúc, Đảng Cộng sản lãnh đạo nhân dân đấu tranh cho việc dân chủ hóa thật sự ở Pháp. Những năm gần đây, do sự khủng hoảng của hệ thống chủ nghĩa xã hội (CNXH) hiện thực trên thế giới, do tình hình nội bộ nước Pháp, Đảng Cộng sản gặp nhiều khó khăn, lực lượng và uy tín bị giảm sút. Lợi dụng tình hình đó, các lực lượng cải lương phản động mở các cuộc tấn công quyết liệt vào Đảng Cộng sản Pháp.

Qua khảo sát một số nước tư bản nêu trên cho thấy, ở các nước tư bản chủ nghĩa (TBCN) dù có nhiều đảng "đổi lập" nhưng đều bảo vệ cho lợi ích thiểu số giai cấp tư sản. Lập trường của giai cấp tư sản đối với một vấn đề bất kỳ đều là những yêu tố đầu tiên mà chính phủ phải tham chiếu trong quá trình ra quyết định. Giai cấp này luôn có ảnh hưởng trực tiếp đến những quyết sách của chính phủ. Từ đó tạo ra một hệ thống liên kết đầu sỏ kinh

tế và chính trị thực sự có tính phe phái không chế hay định hướng phát triển cho toàn bộ đời sống xã hội. Ở Mỹ, mối liên hệ giữa tư bản công nghiệp quân sự và chính quyền vô cùng chặt chẽ đến mức tổng thống Mỹ Eisenhower đã phải lên tiếng cảnh báo: "Chúng ta cần phải bảo vệ nhà nước; chống lại những ảnh hưởng không xác đáng, dù cho nó được theo đuổi bởi các tổ hợp công nghiệp quân sự. Những khả năng cho sự phát triển tai hại của việc sử dụng quyền lực không đúng chỗ đang tồn tại và vẫn còn dai dẳng. Chúng ta không bao giờ để cho các tổ hợp này đe dọa các quá trình tự do dân chủ"⁽¹⁾. Những lời nói này phản ánh thực trạng Tổng thống đang bị gây áp lực bởi một lực lượng công nghiệp quân sự có thể lực ghê gớm ở Mỹ. Nước Mỹ vươn lên vị trí siêu cường số một thế giới từ sau thế chiến thứ nhất nhờ bán vũ khí cho các phe tham chiến. Kể từ đó đến nay ngành công nghiệp quân sự tại Mỹ là một ngành có quy mô lớn, tạo ra hàng tỷ đô lợi nhuận mỗi năm. Các công ty và nhóm lợi ích vũ khí ảnh hưởng đến chính trị mạnh mẽ thông qua hoạt động lobbying, tài trợ cho các chiến dịch tranh cử. Họ sử dụng quyền lực và tài chính để ngăn chặn hoặc làm giảm các biện pháp kiểm soát vũ khí và duy trì mô hình hiện tại của ngành công nghiệp này. Ngoài ra một số chính trị gia và các nhà lập pháp có liên hệ với ngành công nghiệp quân sự hoặc nhận được sự hỗ trợ từ các nhóm lợi ích vũ khí khiến họ luôn phải tìm cách bảo vệ quyền buôn bán, sở hữu súng đạn ở Mỹ. Đây là nguyên nhân sâu xa cho nạn bạo lực súng đạn nghiêm trọng ở quốc gia này. Theo báo cáo của USA Today, tại Mỹ cứ 100 nghìn dân thì có khoảng 12 người tử vong do súng đạn: "Mỗi ngày nước Mỹ ghi nhận trung bình 110 người thiệt mạng vì bạo lực súng đạn"⁽²⁾. Những vụ xả súng đẫm máu ở Mỹ đã làm dấy lên hàng trăm cuộc biểu tình của nhân dân Mỹ đề yêu cầu kiểm soát súng đạn. Tuy nhiên, vì lợi ích của giới tư bản sản xuất vũ khí chính phủ Mỹ đã "phớt lờ" tiếng nói của người dân.

Các thể chế dân chủ tư sản dựa trên vai trò chính trị của nhân dân lao động (lá phiếu của họ) để bầu lên nhà nước nhưng nhà nước đó lại không

dành cho họ. Theo Hiến pháp Mỹ thì công dân Mỹ từ đủ 18 tuổi trở lên đều có thể tham gia các cuộc bầu cử Tổng thống gọi là phiếu phổ thông. Tuy nhiên ứng cử viên giành đa số phiếu bầu phổ thông trên toàn quốc chưa chắc đã là người chiến thắng cuộc bầu cử vì Hiến pháp Mỹ cũng lập ra đại cử tri là những người được cử tri các bang lựa chọn thay mặt cho người dân để bỏ phiếu bầu Tổng thống. Người giành quá bán phiếu đại cử tri trên toàn quốc (tương đương với 270 phiếu) là người chiến thắng trong cuộc bầu cử Tổng thống. Do cơ chế bầu cử hai cấp này, kết quả bầu Tổng thống có thể không tương đồng với kết quả số phiếu bầu phổ thông trên toàn quốc. Có năm kỳ bầu cử (1824, 1876, 1888, 2000 và 2016) người trở thành Tổng thống giành ít phiếu phổ thông hơn là ứng cử viên thất bại⁽³⁾. Hiện thực này cho thấy phiếu phổ thông - lá phiếu của đại bộ phận người dân Mỹ chỉ mang tính hình thức. Những người thực sự bầu ra Tổng thống là đại cử tri mà đây lại là những đại biểu do giai cấp tư sản Mỹ lập ra để đại diện cho lợi ích của mình. Cơ chế bầu cử hai cấp này thực chất đã hạn chế quyền lực của đông đảo nhân dân.

Ở Pháp, trong chiến dịch tranh cử năm 2017, ngài E. Macron rút khỏi Đảng Xã hội để thành lập đảng của riêng mình mang tên Tiến bước, với tuyên bố "đại diện cho tất cả người dân cũng như các phe phái chính trị"⁽⁴⁾. Tuy nhiên khi đắc cử Tổng thống ông đã không làm như ông nói. Qua hai sự kiện tăng thuế nhiên liệu năm 2018 và cải cách hưu trí đầu năm 2023 cho thấy ông đã đẩy gánh nặng tài chính và rủi ro cho tầng lớp lao động và ưu tiên tầng lớp giàu có.

Làm sao có dân chủ thật sự khi các đảng đại diện cho giai cấp tư sản thay nhau lãnh đạo đất nước, chi phối mọi hoạt động kinh tế, chính trị quan trọng. Hầu hết các nước đều có Đảng Cộng sản, nhưng bằng cách này hay cách khác đều bị hạn chế hoạt động. Vậy đảng nào sẽ bảo vệ lợi ích cho giai cấp công nhân và nhân dân lao động? Những sự thực không thể chối cãi trên đây cho thấy nền chính trị đa nguyên, đa đảng "đổi lập" nhưng không có đảng nào đại diện cho nhân dân

lao động. Nhân dân lao động chỉ có thể chua chát nhận ra rằng các thể chế dân chủ tư sản dựa trên lá phiếu của họ để bầu lên "Nhà nước của người giàu".

Mâu thuẫn và Chia rẽ

Thể chế chính trị của các quốc gia phương Tây công nhận các nhóm xã hội - chính trị khác nhau, tức là công nhận quyền tự do "đổi lập" của các chính đảng; công nhận quyền của các đoàn thể quần chúng phi chính phủ được tổ chức theo giới tính, nghề nghiệp, tín ngưỡng ... Vì họ cho rằng đa nguyên chính trị, đa đảng "đổi lập" là cách duy nhất để đảm bảo quyền lợi của mọi tầng lớp xã hội. Tuy nhiên, một khi đã nói đến chủ nghĩa tư bản (CNTB) và nền dân chủ đa nguyên là phải nói đến vai trò và thế lực của giai cấp tư sản như một đặc tính cố hữu của nó. Chủ nghĩa đa nguyên đã thể chế hóa vai trò và thế lực của các nghiệp đoàn của giai cấp này như: *Hiệp hội toàn quốc của những người chủ xưởng, Phòng Thương mại Hoa Kỳ, Hiệp hội súng đạn ở Hoa Kỳ; Liên đoàn những người có thuê công nhân ở CHLB Đức...* Những thể chế này có thể làm thay đổi những quyết sách vốn được xem là độc quyền của chính phủ. Những vấn đề kinh tế - xã hội quan trọng nhất của đất nước như biểu ưu đãi thuế quan thương mại, mức lương trung bình, chế độ hưu trí... lẽ ra phải được đem ra thảo luận ở Nghị viện nhưng trong thực tế nó lại là chủ đề trong những cuộc thương lượng giữa chính phủ và các nghiệp đoàn của giới chủ⁽⁵⁾. Mỗi một phe phái lại đưa những phương án khác nhau về một lĩnh vực nào đó, do vậy khi quan điểm của các phe xung đột sẽ tạo ra sự mâu thuẫn và chia rẽ.

Nước Mỹ, năm 1787, hai miền Nam - Bắc đưa ra Đạo luật 3/5 (Three-Fifths Compromise) là một quy định trong Hiến pháp Hoa Kỳ liên quan đến việc xác định cách tính số dân cho mục đích đại diện trong Quốc hội Hoa Kỳ. Đạo luật này quy định rằng mỗi người Mỹ gốc Phi sẽ được tính bằng 3/5 một người da trắng trong việc bầu cử, trong khi đó, người da trắng được tính là một người đầy đủ. Đạo luật 3/5 là một trong những thỏa thuận nhằm giải quyết mâu thuẫn giữa các

tiểu bang miền Nam (có nhiều nô lệ) và miền Bắc (ít nô lệ) trong việc xác định quyền lực và đại diện chính trị. Đạo luật 3/5 đã phản ánh sự phân biệt đối xử đối với người Mỹ gốc Phi, xem họ chỉ là một phần của dân số nhưng không được công nhận đầy đủ như người da trắng. Đạo luật này đã bị bãi bỏ năm 1865 nhưng người Mỹ gốc Phi và người da màu nói chung vẫn bị phân biệt đối xử trên đất Mỹ. Mặc dù đã có những tiến bộ về quyền bình đẳng giữa các chủng tộc, nhưng ở Mỹ các vấn đề như phân biệt chủng tộc, bạo lực cảnh sát, quyền bầu cử và bất bình đẳng kinh tế đối với người da màu vẫn nhức nhối trong xã hội Mỹ: □Người da màu vẫn thuộc nhóm □bên lề xã hội,□ mặc dù họ đã có những đóng góp đáng kể. Thống kê cho thấy 2/3 trong tổng số 37% lao động Mỹ gốc Phi chỉ kiếm được những công việc đơn giản, được trả lương thấp hơn người da trắng□ Nguy hiểm hơn, các nhóm mang tư tưởng cực đoan, phân biệt hay thù hận chủng tộc đã □tái sinh□ mạnh mẽ tại Mỹ, như tổ chức KKK vốn chủ trương đề cao thuyết người da trắng thượng đẳng⁽⁶⁾. Nước Mỹ rất khó giải quyết được triệt để vấn đề này vì cơ chế lưỡng đảng (Dân chủ và Cộng hòa) vốn có nguồn gốc từ các ông chủ da trắng gốc Âu lập ra từ thuở lập quốc.

Các đảng phái chính trị ở Mỹ đưa ra các quan điểm trái ngược nhau làm cho vấn đề càng khó giải quyết. Vào năm 2019, thay vì gây phần nộ với những hành động cực đoan xả súng giết hại người da màu, các lãnh đạo phong trào dân tộc da trắng ở Mỹ thực hiện chiến thuật mới □tỏ ra bình thường□ để tư tưởng cực hữu của họ lan rộng hơn⁽⁷⁾. Trong khi các chính trị gia của đảng Dân chủ như Barack Obama, Hilary Clinton, Joe Biden, .. muốn kiểm soát súng đạn ở Mỹ thì quan điểm của đảng Cộng hòa và hiệp hội Súng đạn (một hiệp hội rất có thế lực ở Mỹ) lại ngược lại □để ngăn chặn nạn xả súng, nước Mỹ cần nhiều súng hơn nữa□⁽⁸⁾. Thực trạng này cho thấy sự chia rẽ, mâu thuẫn trong chính trường Mỹ, khi các đảng phái có phương án không thống nhất cho một vấn đề. Gần đây, nạn phân biệt chủng tộc kết

hợp với bạo lực súng đạn khiến số phận của người da màu trên đất Mỹ càng bi thảm hơn. Cách giải quyết hời hợt của chính phủ Mỹ tạo nên bức tranh một nước Mỹ đầy mâu thuẫn và chia rẽ.

Tháng 11/2018 nước Pháp bùng nổ phong trào Áo vàng dữ dội, nguyên nhân là do chính phủ Pháp tăng thuế nhiên liệu, đặc biệt là thuế xăng dầu. Việc tăng thuế này đã tạo ra gánh nặng tài chính cho những người dân phụ thuộc vào ô tô để di chuyển hàng ngày và những người sống ở vùng nông thôn và ngoại ô. Phong trào Áo vàng không phản đối nghĩa vụ của nước Pháp đối với môi trường mà họ phản đối việc đánh thuế không công bằng. Đành rằng các phương tiện giao thông cũng là tác nhân gây ra khí thải carbon, phát thải nhà kính, tuy nhiên tác nhân chính lại là các nhà máy sản xuất công nghiệp. Nhưng Chính phủ Pháp lại không bắt giới chủ chịu thuế, thay vào đó trút gánh nặng này lên vai tầng lớp lao động. Do vậy, phong trào Áo vàng là hệ quả của một nước Pháp chia rẽ vì mất dân chủ tài chính và nghĩa vụ thuế.

Gần đây, theo cải cách hưu trí của ông Macron, tuổi nghỉ hưu chung tối thiểu sẽ tăng từ 62 lên 64 tuổi, một số công nhân trong khu vực công sẽ mất các đặc quyền và số năm làm việc cần thiết để đủ điều kiện nhận lương hưu đầy đủ. Cải cách hưu trí không chỉ ảnh hưởng tiêu cực đến nhóm người có thu nhập thấp, mà còn cả những người phải lao động từ sớm, những người có thể nghỉ hưu ở tuổi 62 hoặc sớm hơn theo hệ thống hiện tại. Quyết định mới nhất của Tổng thống Pháp cũng ảnh hưởng lớn đến các lao động nữ, đặc biệt là những người làm công việc bán thời gian và có mức lương thấp. Họ sẽ phải chịu thêm gánh nặng, thậm chí phải làm việc lâu hơn các đồng nghiệp nam chỉ để nhận mức lương hưu thấp hơn. Khi bị Quốc hội phản đối dự luật này, ông Macron đã dùng quyền Hiến định để khiến dự luật được thông qua mà không cần bỏ phiếu - một động thái bị các phe đối lập coi là phản dân chủ, khiến công chúng càng thêm tin rằng ông Macron là □Tổng thống của người giàu□ Khi Quốc hội và Tổng thống bất đồng quan điểm cũng phản ánh chính trường Pháp

nhiều mâu thuẫn và chia rẽ.

Ở Anh, sự kiện Brexit đã gây ra một sự chia rẽ mạnh mẽ trong xã hội và trong nghị trường. Ngay trước thềm cuộc trưng cầu dân ý, nữ chính trị gia của Công đảng - Jo Cox bị ám sát trên đường phố ngày 16/6/2016. Nguyên nhân của vụ việc được cho là do tư tưởng thân châu Âu của bà Cox, bà muốn gắn kết nước Anh với EU. Vụ ám sát táo tợn này cho thấy sự chia rẽ sâu sắc trong lòng nước Anh về vấn đề có hay không ở lại EU. Quá trình Brexit đã tạo ra một cuộc tranh luận và phân chia sâu sắc trên nhiều mặt khác nhau bao gồm cả chính trị, kinh tế và xã hội. Một số người Anh đã ủng hộ Brexit, cho rằng việc rời khỏi EU sẽ giúp Anh khôi phục lại chủ quyền và kiểm soát hơn về chính sách kinh tế, di dân. Họ coi EU là một tổ chức quá lớn và can thiệp quá sâu vào chủ quyền của Anh. Tuy nhiên, số khác lại cho rằng Anh sẽ mất đi nhiều lợi ích kinh tế và chính trị khi rời khỏi EU. Họ lo ngại về khả năng mất đi quyền tiếp cận thị trường chung của EU và khả năng ảnh hưởng đến việc di dân, gây ra sự bất ổn và thiệt hại cho nền kinh tế Anh. Một số thành viên Đảng Bảo thủ - đảng chính trị đang cầm quyền trong thời kỳ Brexit đã lãnh đạo chiến dịch ủng hộ Brexit, trong khi đó Đảng Dân chủ Scotland lại chống lại Brexit và lên tiếng ủng hộ Anh ở lại EU. Đảng này cho rằng Brexit sẽ gây ra thiệt hại kinh tế và đe dọa quyền tự quyết của Scotland. Các cuộc tranh luận này đã gây ra một sự chia rẽ lớn trong xã hội Anh. Chia rẽ xuất hiện ở các tầng lớp xã hội, các khu vực, cũng như giữa các phe chính trị gây ra một môi trường chính trị căng thẳng và bất ổn.

Ngày 1/9/2008, thủ tướng Nhật khi ấy là Fukuda đồng thời là chủ tịch Đảng Dân chủ tự do tuyên bố từ chức. Ông đã trải qua gần một năm cầm quyền đầy sóng gió, ông từ chức vì những khó khăn trong thực hiện các chính sách then chốt ngăn chặn tình trạng suy giảm kinh tế, đồng thời đề phá vỡ thế bế tắc hiện thời tại Quốc hội - nơi phe đối lập kiểm soát Thượng viện. Ngày 8/7/2022 nước Nhật lại làm cả thế giới rung động vì vụ ám sát cựu thủ tướng Shinzo Abe. Nhật Bản

vốn có chính sách kiểm soát súng rất chặt chẽ và là quốc gia có tỷ lệ sở hữu súng thấp nhất trong số các nước thuộc nhóm G7, vụ việc cho thấy những mâu thuẫn ngầm trong chính trường Nhật tương như rất đồng thuận này.

Những vụ việc trên đây cho thấy nền chính trị đa nguyên, đa đảng "đối lập" là đầu mối của những chia rẽ và mâu thuẫn. Vậy làm sao thể chế này có thể là cơ sở cho tự do, dân chủ, hòa bình của thế giới đương đại?

Bộ mặt thật

Nhiều đảng không có nghĩa là mọi tầng lớp đều có người đại diện. Ở các quốc gia TBCN, thông qua tổng tuyển cử, tùy theo hiến pháp mỗi nước có những quy định khác nhau, đảng có đa số phiếu thì lập chính phủ, các đảng khác là "đối lập". Các học giả phương Tây gọi các đảng "đối lập" đó (trừ Đảng Cộng sản) là "đối lập trung thành", nghĩa là trung thành với CNTB, không phá vỡ trật tự của nó. Do vậy, "Sự đối lập về chính trị hay đa nguyên chính trị chỉ là sự đề xuất những phương án khác nhau về một lĩnh vực nào đó, tuyệt đối không có sự đối lập với nghĩa thừa nhận hành vi lật đổ chế độ chính trị TBCN và xóa bỏ hiến pháp của xã hội đó"⁽⁹⁾. Trong giai đoạn hiện nay, nhiều đảng chính trị ở các nước tư bản có xu hướng đứng giữa các giai cấp, đặc biệt là các Đảng Xã hội - Dân chủ. Những đảng có khát vọng nắm chính quyền không bằng lòng với việc kêu gọi một giai cấp và đặc biệt là giai cấp công nhân vì họ sẽ bị "kết tội là phe đối lập không trung thành" - đối lập vĩnh viễn với toàn bộ hệ thống chính trị tư sản. Vì áp lực này một số Đảng Cộng sản đã phải từ bỏ lập trường của giai cấp công nhân, ví dụ tháng 5/1990 Đảng Cộng sản Italia đã chuyển thành đảng kiểu xã hội - dân chủ⁽¹⁰⁾. Do đó sự đa nguyên chỉ là hình thức còn bản chất vẫn là nhất nguyên về chính trị, các đảng "đối lập" dù tên chỉ khác nhau nhưng cùng bảo vệ lợi ích của giai cấp tư sản, còn Đảng Cộng sản bằng cách này hay cách khác đều bị hạn chế hoạt động. Vậy "bộ mặt thật" đa nguyên chính trị, đa đảng "đối lập" là gì?

Đa nguyên là nhiều nguồn gốc, đa đảng là nhiều đảng phái, đây là hai khái niệm khác nhau,

nhưng trong lĩnh vực chính trị chúng có mối liên hệ mật thiết. Đa nguyên chính trị là quan điểm thừa nhận nhiều hệ tư tưởng và đường lối của các tầng lớp xã hội trong một cơ cấu chính trị. Quan điểm này sẽ chấp nhận nhiều đảng phái tham gia vào lãnh đạo. Nhà nước được phân chia và phân quyền dựa trên quan điểm chính trị của các đảng phái trong xã hội.

Chủ nghĩa đa nguyên được hiểu là một thứ thể giới quan duy tâm, nó còn được gọi là học thuyết về cái đa số hoặc về sự đa dạng - một học thuyết phủ nhận tính thống nhất của thế giới, có nghĩa là phủ nhận mối liên hệ nội tại có tính quy luật của những hiện tượng trong thế giới. Theo quan điểm của chủ nghĩa duy vật biện chứng thì thế giới với tính cách là một tổng thể tồn tại dưới biểu hiện đa dạng của vô số những sự vật và hiện tượng, nhưng sự đa dạng đó nằm trong mối liên hệ phổ biến, cái riêng bao giờ cũng nằm trong mối quan hệ qua lại biện chứng với cái chung. Nhà lý luận người Bun-ga-ri, A-gen Cô-ia-rốp đã chỉ ra nguồn gốc của chủ nghĩa đa nguyên: "Sự cường điệu, sự thổi phồng, sự tuyệt đối hóa cái đa dạng, cái khác biệt về chất trong thực tế khách quan và sự phủ nhận hạ thấp tính thống nhất của thực tế, .. đó chính là cơ sở lý luận nhận thức của chủ nghĩa đa nguyên triết học"⁽¹⁾. Đối với xã hội có giai cấp, chủ nghĩa đa nguyên xuất phát từ sự thật là trong xã hội có rất nhiều nhóm, tầng lớp và tập đoàn người tồn tại và hoạt động, nhưng nó lại hoàn toàn bỏ qua nguồn gốc sâu xa của sự phân chia ấy là do mối quan hệ sở hữu đối với tư liệu sản xuất quy định. Do vậy dù trong xã hội có rất nhiều lợi ích khác nhau, nhưng những lợi ích này đều do mối quan hệ đó quy định.

Những nhà tư tưởng đa nguyên cho rằng CNTB đã biến đổi thành một xã hội công nghiệp hiện đại có cơ cấu xã hội phức tạp đến mức học thuyết của C.Mác phân chia xã hội tư bản thành hai giai cấp cơ bản là tư sản và vô sản không đủ để phản ánh xã hội ấy nữa. Họ cho rằng tiêu chuẩn để phân chia xã hội về mặt kinh tế - xã hội không phải là quan hệ của giai cấp đối với tư liệu sản xuất

và phân phối sản phẩm mà là sự khác nhau về nghề nghiệp hoặc mức sống, về lợi ích xã hội, về việc tham gia chính quyền, giáo dục, chủng tộc, thể giới quan, tôn giáo, tín ngưỡng và bằng vô số các tiêu chuẩn khác nữa... Theo cách lập luận đó những mâu thuẫn, xung đột giai cấp trong xã hội tư bản bị xóa bỏ thay vào đó là những mâu thuẫn xung đột xã hội dường như có thể điều tiết được. Họ cho rằng sự tồn tại và sự tự do phát triển của các nhóm, các tầng lớp và các tập đoàn nằm trong sự tranh chấp với nhau nhưng xét về toàn bộ lại làm thành xã hội hài hòa - là tiêu chuẩn quan trọng của mọi xã hội đa nguyên chủ nghĩa, là tiền đề cơ bản cho "Sự tự thực hiện cái cá nhân". Các đại biểu đa nguyên chủ nghĩa cổ tình che đậy một sự thật là giữa các nhóm, phái, các tầng lớp, các tập đoàn, các đảng phái chính trị, công đoàn, các hội tôn giáo không chỉ có lợi ích khác nhau mà còn có cả những yếu tố chung, từ đó nảy sinh một cách khách quan sự phụ thuộc vào một giai cấp hay tầng lớp này, hoặc một giai cấp hay tầng lớp khác. Những người vô sản, không kể họ thuộc đảng phái, tín ngưỡng nào thì đều có chung một điểm là: họ đều không có tư liệu sản xuất và đều bị giai cấp tư sản bóc lột. Tất cả những nhà tư bản không phân biệt đảng phái chính trị, tín ngưỡng đều có cái chung là lợi ích của họ gắn liền với việc bảo vệ quyền tư hữu tư nhân TBCN về tư liệu sản xuất và với việc duy trì vĩnh viễn chế độ bóc lột công nhân làm thuê.

Bằng cách tuyệt đối hóa cái đa dạng và phủ nhận cái chung về lợi ích cơ bản, chủ nghĩa đa nguyên đã che đậy tính chất phản động của các mối quan hệ TBCN. Giới thống trị của CNTB đã sử dụng chủ nghĩa đa nguyên theo những mục tiêu khác nhau tùy theo tình hình cụ thể, nhưng ý đồ nhất quán của họ vẫn là nhằm chia rẽ các lực lượng cách mạng, ngăn cản người công nhân giác ngộ về lợi ích giai cấp của mình. Tất cả những luận điệu này chỉ nhằm phục vụ mục đích gieo rắc vào hàng ngũ giai cấp công nhân cái "đạo lý của sói" nảy sinh từ những quy luật lợi nhuận của CNTB. Trong sự đối kháng đa nguyên chủ nghĩa giai cấp

công nhân phải xâu xé lẫn nhau và tự làm cho mình trở nên không có khả năng tự vệ. Đây chẳng qua chỉ là một âm mưu nhằm ngăn chặn việc hình thành ý thức giai cấp thống nhất của giai cấp công nhân.

Dưới chiêu bài ngăn cản [các thể lực chính trị mạnh mẽ thống trị tuyệt đối con người] và đảm bảo cho [tính tự chủ của con người] những đại biểu của chủ nghĩa đa nguyên đặc biệt chú ý tấn công vào chính đảng của giai cấp công nhân, tấn công lý luận và thực tiễn của nhà nước XHCN... Trên thực tế họ quy chụp các xã hội nhất nguyên chính trị chỉ có Đảng Cộng sản lãnh đạo là độc tài, đi ngược lại với xu hướng phát triển của các nền dân chủ hiện đại. Tuy nhiên, từ góc độ lý luận và thực tiễn đã chứng minh số lượng đảng [độc lập] không phải là cơ sở của một nền dân chủ. Do vậy, nhất nguyên chính trị, một đảng lãnh đạo cũng không đồng nghĩa với độc tài. Nhất nguyên là quan điểm chính trị nhằm khẳng định và thừa nhận một hệ tư tưởng, một đường lối đại diện cho một đảng phái của một giai cấp về cơ cấu chính trị. Phương pháp tiếp cận này cho phép triển khai một tư tưởng hệ thống và một sự lãnh đạo thống nhất tuyệt đối của một đảng đối với các tầng lớp khác và toàn xã hội. Qua việc tập trung quyền lực và ý chí của giai cấp thống trị xã hội, đường lối của đảng được cụ thể hóa và thể hiện thông qua nhà nước.

Đảng Cộng sản dựa trên nền tảng của chủ Mác - Lênin là một học thuyết vừa cách mạng, khoa học vừa hết sức nhân văn, tiến bộ. Đảng Cộng sản đại diện cho lợi ích của giai cấp công nhân, lợi ích này lại thống nhất với lợi ích của đông đảo nhân dân lao động. Do vậy, dù nhất nguyên chính trị, một đảng lãnh đạo thì dân chủ XHCN vẫn là nền dân chủ rộng rãi nhất trong lịch sử [dân chủ gấp triệu lần dân chủ tư sản]⁽¹²⁾. Một nền dân chủ thực sự không phụ thuộc vào số lượng đảng phái mà phụ thuộc vào giai cấp lãnh đạo, bên cạnh đó nó cần đảm bảo được dân sinh, dân trí và dân quyền cho nhân dân. Ở các nước XHCN hiện nay, được lãnh đạo bởi chính đảng của giai cấp công nhân các vấn đề dân sinh, dân trí, dân quyền ngày càng đạt được những thành tựu lớn, đông đảo nhân dân

lao động được thụ hưởng thành tựu đó. Do vậy không thể quy kết các thể chế này là độc tài, mất dân chủ.

Khi mới ra đời chủ nghĩa đa nguyên là nguyên tắc của CNTB tự do nhằm chống lại nhà nước quan liêu phong kiến. Tuy nhiên sau khi giai cấp tư sản giành được chính quyền, chủ nghĩa đa nguyên dần mất đi tính cách mạng của nó mà trở nên bảo thủ, phản động. Ngày nay với tất cả những thực trạng mà xã hội phương Tây đang phơi bày thì đa nguyên chính trị, đa đảng [độc lập] là đầu mối của mâu thuẫn và chia rẽ còn đối với chế độ dân chủ nó đúng là một [giác mơ] vì không bao giờ thành hiện thực./.

(1) PGS,TS. Đỗ Lộc Diệp (2003), *Chủ nghĩa tư bản ngày nay: mâu thuẫn nội tại, xu thế, triển vọng*, Nxb. Khoa học xã hội, H., Tr. 64-65

(2) Báo Nhân dân, *Tỷ lệ tử vong do súng đạn tại Mỹ cao nhất thế giới*, <https://nhandan.vn/ty-le-tu-vong-do-sung-dan-tai-my-cao-nhat-the-gioi-post737899.html>

(3) Việt Linh, *Từ A đến Z [một cách ngắn gọn về bầu cử Mỹ 2020]*, <https://vtv.vn/the-gioi/tu-a-den-z-mot-cach-ngan-gon-ve-bau-cu-my-2020-20201023024132096.htm>

(4) Khải Hoàn, *Hệ thống chính trị nước Pháp sang trang mới*, <https://nhandan.vn/he-thong-chinh-tri-nuoc-phap-sang-trang-moi-post291215.html>.

(5) PGS,TS. Đỗ Lộc Diệp (2003), *Chủ nghĩa tư bản ngày nay: mâu thuẫn nội tại, xu thế, triển vọng*, Nxb. Khoa học xã hội, H., Tr. 65.

(6) TTXVN, *Chủ nghĩa da trắng thượng đẳng*, <https://special.vietnamplus.vn/2019/03/21/chu-nghia-da-trang-thuong-dang/>

(7) Xem: Tuyết Mai (Theo Reuters), *Chủ nghĩa da trắng thượng đẳng len lỏi khắp Mỹ trước xả súng El Paso*, <https://zingnews.vn/chu-nghia-da-trang-thuong-dang-len-loi-khaph-my-truoc-xa-sung-el-paso-post977471.html>

(8) Xem: Phim tài liệu nước ngoài: *Con nghiện súng của nước Mỹ*, <https://vtv.vn/video/phim-tai-lieu-nuoc-ngoai-con-nghien-sung-cua-nuoc-my-128327.htm>

(9) Nguyễn Văn Sáu - Cao Đức Thái (2006), *Đảng Dân chủ xã hội Đức lịch sử, lý luận và kinh nghiệm thực tiễn*, Nxb. Lý luận chính trị, H., tr.79.

(10) Xem: PGS,TS. Đỗ Lộc Diệp (2003), *Chủ nghĩa tư bản ngày nay: mâu thuẫn nội tại, xu thế, triển vọng*, Nxb. Khoa học xã hội, H., Tr. 60.

(11) Viện Hàn lâm khoa học Liên Xô - Viện triết học (1986), *Chủ nghĩa đa nguyên một hình mẫu phản cách mạng*, Nxb. Sự thật, H., tr.10.

(12) V.I. Lênin (1980), *Toàn tập*, Nxb. Tiến bộ, Mátxcova, T.35, tr.39.